

Christiane Jordheim Larsen (redaktør) | Guri Kulås | Sandra Lillebø
Olav Østrem | Olav Brostrup Müller | kultur@klassekampen.no

KULTUR & MEDIER

FOTO: SCANPIX

STROFEN:

Martin Revheim

Sjefen for kringkastingsorkesteret skal mandag lede an i Moldejazzens åpningsparade.

– Er paraden i bakhodet når du nynner for deg selv?

– Selv om det blir gøy å hengi seg til folkefesten i Molde, så er det et annet arrangement jeg gleder meg mest til. Nemlig Ornette Coleman Quartet. Og det er også en Ornette-låt jeg nynner på om dagen. *Lonely Woman*.

– Vil du dele noen strofer med oss?

– Akkurat det er litt vanskelig, for det er ingen vokal der. Riktignok har andre artister, for eksempel Radka Toneff, gjort den låten med tekst. Men jeg er typen som ikke legger så godt merke til tekster, så det er saksofonens melodilinje jeg har i hodet akkurat nå.

– Kan du beskrive den linja?

– En typisk Ornette Coleman-komposisjon inneholder skjønnhet, men den er gjemt bak sprukne lag. Slik er også *Lonely Woman*. En lengtende melodi uten at den blir melankolsk på den kjipe måten.

– Hva lengter du etter?

– Etter Ornette! Og tirsdag får jeg se ham.

Olav Østrem

LAKSELV: På Brennelvneset innerst i Porsangerfjorden arrangeres den største utendørsfestivalen i Finnmark og Troms, Midnattsrock. Sent fredag kveld står verdensidole Kurt Nilsen på scena.

00

ÅLESUND: Den årlige båtfestivalen går av stabelen denne helga. Og forutenom mengder av aktiviteter i byens havnebasseng, spiller Kaizers Orchestra på St. Olavs plass.

00

FOTO: SCANPIX

NOTERT:

Ny avtale ga økt salg

Etter at bokklubbene 1. mai 2005 mistet eneretten til å gi rabatter på ny norsk litteratur, har bøker blitt billigere og omsetningen har steget. Det viser en helt ny undersøkelse fra Konkurransetilsynet om effekten av den nye bokbransjeavtalen. I pressemeldingen fra tilsynet kan man også lese at det totale boksalget har gått opp med 30 prosent fra 2004 til 2007, og at antall titler har økt med 28 prosent. Samt at prisreduksjonen har vært størst for sakprosa og skjønnlitteratur.

Olav Østrem

INTERNASJONAL LOV: – Jeg tror Kant gjør noe helt nytt i verdenshistorien idet han setter internasjonal lov over

Tror på Ka

Den verdenskjente filosofen Karl-Otto Apel ønsker seg et nytt folkeforbund – og Kants evige fred.

Av Martin Grüner Larsen (tekst og foto), Melbu

Den internasjonalt anerkjente filosofen Karl-Otto Apel besøker for tiden det gamle fiskeværet Melbu, der han er æresgjest på Nordlandsakademiets seminar om filosofi og økonomi. Apel er 86 år gammel, og sier at dette nok er siste gang han kommer hit. Med seg i kofferten har han et foredrag om Immanuel Kants visjoner for en global føderasjon.

– Kant har et essay, «Idé for en universell historie fra et kosmopolitisk synspunkt», om verdenshistoriens utvikling, der jeg ble fascinert av den syvende tesen. Der skriver Kant at «å bygge en perfekt stat er umulig uten først å bygge en juridisk ekstern relasjon mellom stater, og dette

problemet kan ikke løses uten å løse disse eksterne relasjonene først».

– Jeg la egentlig aldri riktig merke til det, men det var en veldig merkelig setning! Det blir ofte oversett, men jeg tror egentlig at Kant her gjør noe helt nytt i verdenshistorien, nemlig at han setter internasjonal lov over republikkens interne lover. Han sier at vi ikke kan løse våre egne problemer uten å løse våre eksterne problemer først. De avhenger av hverandre. Dette er en tese som aldri har vært riktigere enn i vår globaliserte tidsalder.

Kosmopolitisk lov

For Kant var løsningen på disse eksterne problemene – og veien til hans ideal om «evig fred» – å danne et folkeforbund som skulle være en føderasjon av republikker. Forbundet måtte bestå av folkestyrte stater, styrt over en overordnet, kosmopolitisk, universell lov.

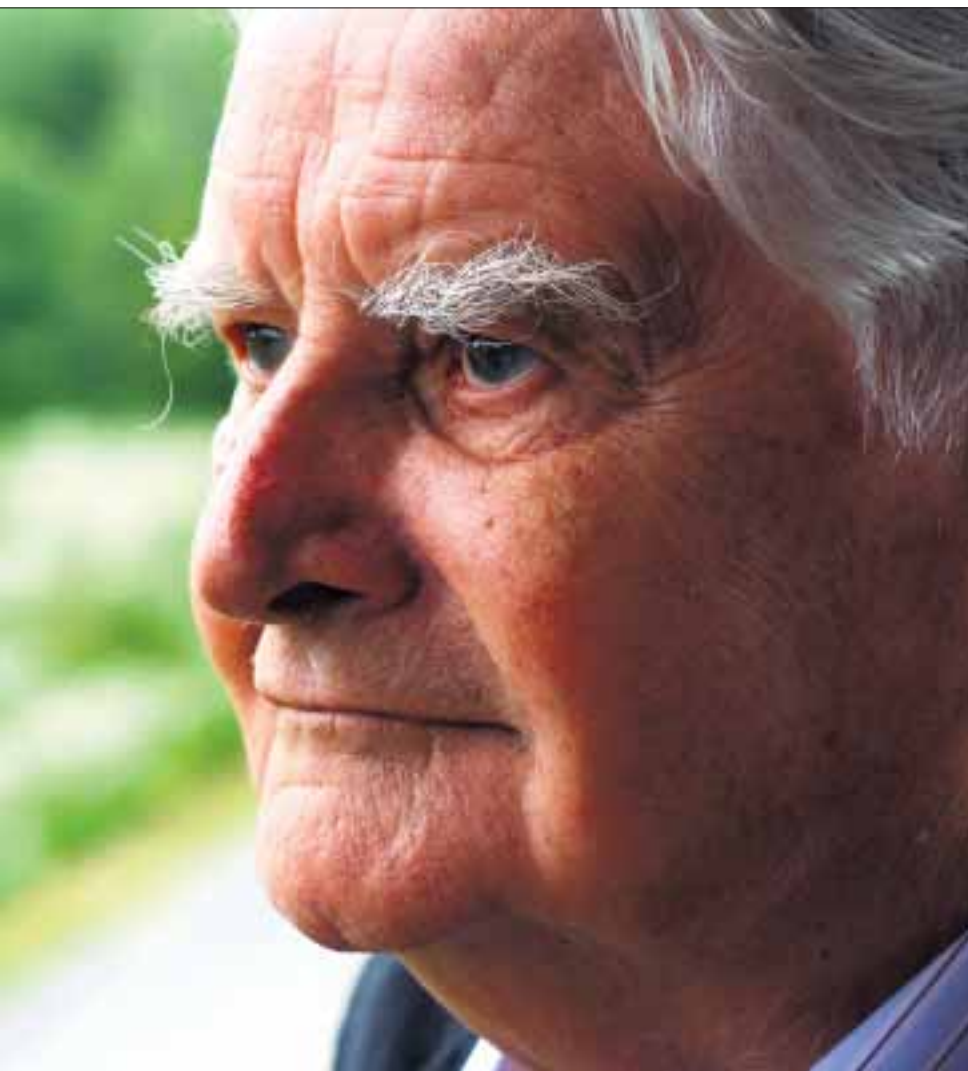
Apel relaterer dette spørsmålet til en lang pågående debatt mellom han selv og hans tidligere elev, filosofen Jürgen Habermas, en av ver-

dens viktigste nålevende filosofer.

– Habermas sier at demokratiets struktur er det samme som den universelle lovens strukturer. Da sier jeg nei! Det kan ikke stemme. Det finnes en pluralitet av demokratier, og alle sammen har ikke samme struktur. Ta bare asylloven som et eksempel, eller hvordan USA nekter å tre inn i Den internasjonale straffedomstolen. Dette er typiske problemer som oppstår på grunn av interne forskjeller i demokratiets struktur, og det er typisk for den mangelen på regulering vi har på felt som internasjonale forbrytelser mot menneskeheten og internasjonale menneskerettigheter.

Inngripen må være mulig

For Apel er det viktig å anerkjenne at forskjellige stater må løse problemer på forskjellige måter, men at noen globale problemer ikke kan løses på det nivået. Han nevner igjen asylpolitikk, og påpeker hvordan Danmark, Frankrike og Spania alle har forskjellige normer, men som skaper enorme problemer i fellesskap.

republikkens interne lover, sier Karl-Otto Apel. Klassekampen møtte Apel i Melbu.

FAKTA:

Karl-Otto Apel

- Verdensberømt filosof født 15. mars 1922 i Düsseldorf.
- Kjent for sitt samarbeid med Jürgen Habermas, utviklingen av diskursetikken og analytisk filosofi.
- Apel har hatt en nær forbindelse til Norge. Dels gjennom årelang kontakt med flere sentrale norske filosofer, og dels fordi han har ansett Norge for å ha den samfunnsmodellen som i størst grad samsvarer med hans idealer om kommunikasjon mellom motstridende parter.
- Apel er æresgjest på årets filosofiseminar i Melbu, som han var med å skipe på midten av 80-tallet.
- I anledning hans besøk gir Res Publica ut essaysamlingen «The Public Sphere». Den lanseres på seminaret fredag.

«Framskritt er i det hele tatt et forferdelig filosofisk problem»

KARL-OTTO APEL,
FILOSOF

Svensk skryt

TIDSSKRIFT

Av Ragnhild Laukholm Sandvik

«Etter ti år med Therese Bjørneboes inspirerende redaktørskap og smått ideelle honorar, har tidsskriftet befestet sin stilling også i resten av Norden» skriver den svenske avisen om Norsk Shakespeare- og teater Tidsskrift. Dagens Nyheter denne uken. Det er ti-årsjubileums-nummeret som er utgangspunktet for den særdeles positive omtalen, nemlig «et hundresiders magasin fullt av moderne teaterdebatt på høyt teoretisk og litterært nivå». Journalisten etterlyser samtidig noe tilsvarende i Sverige.

Dobbelt nedslagsfelt

Redaktøren finner seg for tiden på en øy langt til havs og har kun mottatt den rosende omtalen via telefon.

– Hva er det du har klart, Therese Bjørneboe, som svenskene misunner oss?

– Vi har et tidsskrift som både har nedslag i litteraturmiljøet og teatermiljøet. Det kommer mye fin respons fra det litterære miljøet, at folk lærer mye om teater og at det er spennende. Men den viktigste funksjonen er nok at bladet stimulerer en fortløpende debatt i teatermiljøet. Norge er tradisjonelt mye mer et bokland, litteratur har større plass i avisen enn teater, sier Bjørneboe.

– Tidsskriftet har dessuten vært viktig for å åpne perspektivet for hva som skjer utenfor Norge, særlig tysk teater.

Jubileumsnytt

I forbindelse med det før nevnte tiårsfeiringen, blir også tilbudet til de teaterinteresserte leserne i disse dager enda bedre.

– Vi har fått rustet opp nettstedet vårt, og tegner man abonnement får man tilgang på vårt tiårige arkiv på nett, frister Bjørneboe.

Adressen er www.shakespearetidsskrift.no. Norsk Shakespeare- og teater Tidsskrift kommer ut i et opplag på 1700, og finnes ved alle teater samt de fleste forlag og bibliotek.

De gode ordene om høy faglig teater- og litteraturredaktør i tidsskriftets spalter inspirerer til videre innsats, forsikrer hun.

– Det som videre skal på dagsorden er mer kulturpolitisk stoff. Og ny dramatikktikk vil vi ha mere om, nå kommer etableringen av dramatikknens hus så vi trenger debatt, sier Bjørneboe.

ragnhilds@klassekampen.no

nts evige fred

– Tenk bare på disse menneskene som drukner på vei over Middelhavet i overlastete båter. Dette er et problem som oppstår mellom de pragmatiske forskjellene som inngår i disse grunnlovene, og er karakteristisk for mangelen på kosmopolitisk lov. Derfor må de forskjellige staters raison d'état, deres eksistensgrunnlag, klargjøres og samordnes seg. Derfor vil jeg også si, mot Habermas, og mot den amerikanske filosofen John Rawls også, at det må være mulig å gripe inn i enkeltstående demokratier for å beskytte menneskerettigheter.

– Tenker du da på militær intervensjon?

– Kanskje noen ganger, ja. Men som regel vil det være langt mer stillferdig: Juridiske sanksjoner, for eksempel, eller de pågående fordømmelsene av Iran eller Kinas menneskerettighetsbrudd. Som regel vil det være i media, i diskusjoner.

Konsensus og utopier

For Apel og Habermas er konsensus – altså enighet og samordning – et begrep som går igjen. Det internasjonale lov-

verkets sammensetning fører oss inn på dette begrepet:

– Du nevnte at statenes lovverk må samordnes. Er dette et konsensusproblem?

– Det er det! Konsensus er et sentralt tema i min filosofi, og hos Habermas. Jeg opererer med en teori om konsensus sannhet. Det vil si at sannheten er noe vi arbeider oss fram mot med en konsensus omkring.

Men det er viktig for Apel å understreke at dette er et ideal, ikke en faktisk oppnåelig situasjon:

– Det er kun en idé som aldri kan idealiseres. Det kommer aldri til å være noe endelig konsensus som avslutter all kritikk og motstand. Det er bare en idé å jobbe seg mot.

– I min filosofi er regulative ideer viktige. Det er ideer man sikter mot – Kant kaller noe tilsvarende for «peilemerker». Alternativet til den typen peilemerker er enten metafysiskernes platoniske sikkerhet eller en total mangel på planlegging, som jeg mener postmodernistenes holdninger fører til.

– Framskritt er i det hele tatt et forferdelig filosofisk

problem. Fra vårt ståsted kan vi si «det og det er et framskritt». Men vårt ståsted forandrer seg hele tiden. Flogistonteorien ble i sin samtid regnet som et stort framskritt og er fullstendig diskreditert i dag. Jeg ønsker meg heller ikke den typen framskritt som postmodernistene avviste, altså en idé om at man kan ha vitenskapelig kunnskap om framtiden. I stedet ønsker jeg meg disse peilemerkene, for eksempel Kants peilemerke «verdensborgeren».

– Men jeg vil også si at regulative ideer er noe annet enn en utopi! Det er noe som er mer for forfattere og diktere. Disse ideene er noe mindre enn en utopi – de er ikke så konkrete og tydelige – men på den andre siden også noe mer, for de er mer alvorlige, mer virksomme.

Folkeforbundet

I sitt foredrag på seminaret beskrev Apel den nåværende internasjonale situasjonen som «aporetisk», det vil si at den har uoverkommelige interner selvmothsigelser eller «aporier».

– Hva mener du med å si at

verdennissituasjonen er aporetisk?

– Vel, det går alt sammen tilbake til Kant på en måte! Det virker nesten som om at han, mens han skriver, innser at vi arbeider på å bygge en apori. Først skriver han at vi må forlate naturtilstanden og bygge en sterk stat, som den politiske filosofen Thomas Hobbes argumenterer for, som så omfatter alle mennesker på Jorden. Men så snur han plutselig og sier at det ville ødelegge autonomien, og at ingen noen gang vil akseptere den. Man jobber mot noe som ingen vil akseptere, og som han mener kan bli en «kirkegård for friheten», en «sjelløs despotisme». Hvor skal man gå da?

– Og hvor er din filosofi på vei hen?

– Min filosofi er på vei mot en avslutning. De siste par årene har alt gått nedover. Kroppen og hukommelsen virker ikke lengre, og jeg har etter hvert vanskelig for å skrive, sier Apel.

martingl@klassekampen.no